

МЕДІАТЕКСТ ЯК ДЗЕРКАЛО СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

MEDIATEXT AS A MIRROR OF MODERN SOCIETY

Ачилова О.Л.,

orcid.org/0009-0002-7099-1076

кандидат філологічних наук,

незалежний дослідник

Регушевська І.А.,

orcid.org/0009-0000-8994-8989

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри української і іноземних мов
Національного університету фізичного виховання і спорту

Стаття присвячена вивченню мовних (лексичних і стилістичних) засобів, притаманних сучасним цифровим ЗМІ України. У роботі досліджено специфіку публіцистичного тексту як дієвого інструменту впливу на суспільну свідомість, розглянуто стильові особливості сучасних медіатекстів. Виявлено, що найпопулярнішими жанрами на сторінках новинних порталів є власне новина і нарис.

Джерелами фактичного матеріалу стали медіатексти інформаційного агентства новин «УНІАН», українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» і ТСН. Основними методами в роботі стали метод лінгвістичного аналізу, описовий метод, а також метод суцільної вибірки.

Як показало дослідження, в умовах війни народжуються креативні прийоми для передавання актуальних реалій і вираження емоцій (часто навіть у жанрі новини), породжуючи нові форми, здатні відповідати глобальним викликам часу. Так, автори медіатекстів знаходять нові, експресивні засоби для номінації політичних особистостей, груп людей і навіть ворожої країни, а також самої війни. Виявлено, що одним з найбільш виразних стилістичних засобів слугує написання власних назв (прізвищ та географічних назв) з малої літери. Встановлено, що поруч із суспільно-політичною лексикою, властивою для публіцистичного стилю, у сучасних медіатекстах України функціонує лексика на позначення воєнних реалій. Окрему увагу приділено лексемі бавовна, яка набула нового значення.

Аналіз медіатекстів дає змогу стверджувати, що яскравим стилістичним засобом у сучасних українських медіа є також обігрування прецедентних текстів. Як показало дослідження, сьогодні основними джерелами прецедентності стають висловлення російських політиків та пропагандистів, а також російські «скрепи» і міфи. В українських ЗМІ трансформовані російські нарративи часто набувають іронічного забарвлення. Водночас у вітчизняному інфопросторі зафіксовано й оригінальні вислови, які стають крилатими.

У результаті дослідження зроблено висновок про те, що мова ЗМІ впливає на загальнонародну мову, водночас збагачуючись її одиницями, адже в мові відбиваються всі суспільно-політичні події, що їх переживає народ.

Ключові слова: інтернет-ЗМІ, публіцистичний стиль, медіатекст, мовні засоби, експресивність.

The article is devoted to the study of linguistic (lexical and stylistic) means essential for modern digital mass media of Ukraine. The work examines the specifics of the journalistic text as an effective tool for influencing public consciousness, and studies the stylistic features of modern media texts. It was found that the most popular genres on the pages of news portals are actual news and essays.

The sources of factual material were the media texts of the news agency «UNIAN», Ukrainian national information agency «Ukrinform» and TSN. The main methods in the work were the method of linguistic analysis, the descriptive method, as well as the continuous sampling method.

As the research showed, creative techniques for conveying current realities and expressing emotions (often even in the news genre) are born in the conditions of war, giving rise to new forms capable of meeting the global challenges of the time. Thus, the authors of media texts find new, expressive means for the nomination of political personalities, groups of people and even the enemy country, as well as the war itself. It was found that one of the most expressive stylistic means is writing proper names (surnames and geographical names) with a lowercase letter. It was revealed that together with the socio-political lexis characteristic of the journalistic style, modern media texts of Ukraine have a terms to denote war realities. Particular attention is paid to the lexeme of бавовна, which has acquired a new meaning.

The analysis of media texts makes it possible to assert that a bright stylistic tool in modern Ukrainian media is also play with precedent texts. As the study showed, today the main sources of precedent are the statements of Russian politicians and propagandists, as well as Russian values and myths. In the Ukrainian mass media, transformed Russian narratives often take on an ironic tone. At the same time, the domestic information space also recorded original phrases that became idiomatic.

As a result of the study, it was concluded that the language of the mass media affects the national language, while being enriched with lexemes of the national language, because the language reflects all social and political events experienced by the people.

Key words: Internet mass media, journalistic style, media text, language means, expressiveness.

Постановка проблеми. В епоху глобалізації і розвитку Інтернету відбувається стрімке поширення інформації. Потрапляючи на сторінки цифрових ЗМІ, актуальні події досить швидко стають об'єктом уваги.

Основним поняттям у галузі масових комунікацій є поняття медіатексту як складної динамічної одиниці вищого порядку, за допомогою якої здійснюється спілкування в медіа.

З розвитком інформаційних Інтернет-ресурсів спостерігаємо зміни в процесі створення медіатекстів: по-перше, авторами цих текстів можуть бути не тільки професійні журналісти, а й спеціалісти в інших галузях (політики, політологи, соціологи, правознавці та ін.), по-друге, відбувається трансформація публіцистичного стилю і притаманних йому жанрів. Базовим для системи жанрів масової комунікації вважають текст медіановин. Новинним текстам у мережеских медіа властиві лексичні одиниці та стилістичні прийоми з виразною ідеологічною спрямованістю.

Сьогоднішні події в Україні змушують авторів новинних медіатекстів шукати нові засоби і прийоми для передавання інформації, адже часто приводом для створення цих текстів стають страшні події, наслідком яких є загибель людей. О. Пономарів зауважує, що «будь-який публіцистичний текст у будь-який період історії літературної мови – це дієвий інструмент впливу на суспільну свідомість, і тому добір мовних одиниць у ньому має бути логічно зумовленим» [5, с. 12].

У сучасному соціумі Інтернет-ЗМІ не тільки інформують адресата про події, але й активно формують ціннісні орієнтації народу, впливають на свідомість і картину світу людей. Крім того, нинішні мовні тенденції та явища найяскравіше відбиваються в мовленні цифрових ЗМІ. Отже, актуальність статті визначена необхідністю фундаментального дослідження мовних (лексичних і стилістичних) засобів, притаманних цифровим ЗМІ. Стиль ЗМІ, який підпорядковується публіцистичному стилю, на думку С. Єрмоленко, «стає надійним джерелом для вивчення динаміки мовних змін, активних процесів у мові й мовній свідомості наших сучасників» [1, с.123].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань публіцистичного стилю присвячено роботи Д.Х. Баранника, М.П. Дудика, С.Я. Єрмоленко, Т.А. Коць, М.П. Кочергана, Л.І. Мацько, М.М. Пилинського, О.Д. Пономарева, В.М. Русанівського, О.А. Сербенської та ін.

Традиційно вважають, що публіцистичний стиль функціонує в політичній літературі, газе-

тах, журналах, на радіо і телебаченні, у документальному кіно, а також у мережі Інтернет. За визначенням Т.А. Коць, публіцистичний стиль – це «функціональний різновид літературної мови, який забезпечує передавання, поширення в національному просторі суспільно-політичної, наукової, культурної інформації, виконує роль утвердження і регулювання літературної норми відповідно до запитів соціуму» [2, с. 53]. Характерними рисами стилю є популярний, чіткий виклад, стислість інформації, комунікативна значущість, соціальна оцінність мовних засобів, а також принцип конструктивного поєднання виразних та інформативно стандартизованих одиниць. Т.А. Коць називає такі ознаки публіцистичного стилю: «доступний, логічний виклад, вживання семантично прозорих, однозначних лексичних номінацій з виразною оцінною конотацією» [3, с. 40]. Це уможливило виконання таких прагматичних функцій публіцистичного стилю, як передавання інформації та вплив на думки й почуття реципієнта.

Публіцистичний стиль реалізується в системі жанрів, основними з яких є нарис, есе, фейлетон, інтерв'ю, новина тощо. Жанр визначає й обмежує вибір форми медіатексту. Найпопулярнішими жанрами на сторінках новинних порталів є власне новина і нарис. Новиною називають факт, нову об'єктивну інформацію, яка раніше не була відома аудиторії. Враховуючи специфіку цього жанру, передбачається, що новинному медіатексту притаманна об'єктивність та відсутність експресивності. Нарис є невеликою за обсягом розповіддю про людину, подію або явище. У нарисі важливим є не стільки сам факт, скільки його авторське сприйняття та інтерпретація. Отже, у самій природі цього жанру закладено тягіння до підвищеної експресивності.

У публіцистичних текстах лінгвісти виділяють такі експресивні засоби, як сатира (іронія, насмішка, сарказм), метафора, метонімія, епітети, порівняння тощо [4]. Серед лексичних засобів експресивності вагомими є власне оцінна лексика, авторські оказіоналізми, а також фразеологічні одиниці, зокрема такі, що зазнали певних трансформацій.

Постановка завдання. Метою цієї роботи є дослідження мови провідних новинних Інтернет-ЗМІ в період повномасштабного російського вторгнення, виявлення специфічних рис, характерних саме для цього періоду в історії країни. Для досягнення окресленої мети залучено медіатексти зі сторінок українського незалежного інформаційного агентства новин «УНІАН», укра-

їнського національного інформаційного агентства «Укрінформ» та ТСН.

Методологічною базою дослідження стали метод лінгвістичного аналізу для формування знань про закономірності функціонування мовних одиниць у публіцистичному стилі, описовий метод для виокремлення специфічних рис, систематизації та аналізу сучасних медіатекстів, а також метод суцільної вибірки для збирання фактичного матеріалу.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо стильові особливості сучасних медіатекстів. Як відомо, з огляду на функції публіцистичного стилю його лексичною базою є суспільно-політична лексика. Як справедливо зауважує О.А. Стишов, «швидке і постійне оновлення корпусу суспільно-політичної лексики і термінології переконливо відбиває динаміку суспільно-політичного, дипломатичного, наукового, соціально-економічного, ментально-когнітивного розвитку як української, так і світової спільноти» [6, с. 261].

Проте в умовах війни авторам медіатекстів доводиться шукати нові засоби для передавання актуальних реалій і вираження емоцій (часто навіть у такому «сухому» жанрі, як новина), і тут на допомогу подеколи приходять лінгвокреатив, який породжує нові форми, здатні відповідати глобальним викликам.

Зокрема, перед авторами медіатекстів постає необхідність називати політичні особистості та групи людей у такій формі, яка б не тільки була конкретним найменуванням, але й точно окреслювала ставлення автора до них. Зрозуміло, що центральною постаттю багатьох подій стає очільник РФ, якого часто йменують *диктатор*, *російський диктатор*, *кремлівський диктатор*, *лідер окупантів*, *російський тиран*, *воєнний злочинець Путін*. Також його називають *кремлівський фіюрер* (<https://tsn.ua/lady/news/obschestvo/likarizovuchili-diagnoz-vizit-baydena-do-kiyeva-schebilshe-pidkosiv-zdorov-ya-putina-2269552.html>), проводячи паралель з постаттю лідера фашистської Німеччини; *плішивий недофіюрер* (<https://www.unian.ua/war/chogo-chekati-vid-9-travnya-putin-mobilizuye-vsyu-krajinu-abo-aneksuye-ordlo-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11814513.html>), щоб підкреслити особливість його зовнішності, а за допомогою префікса *недо* показати реальний масштаб особистості; *справжній божевільний*, а не просто *гонник з пітерського підворіття* (<https://www.unian.ua/politics/blickrig-provalivsya-chi-ye-u-putina-plan-bnovini-ukrajina-11730247.html>) – для нагадування про минуле президента сусідньої країни. Часто

автори пишуть прізвище особи з малої букви, чим підкреслюють своє негативне ставлення до неї: *Цікаво, що заради визнання своїх «нових земель», путін готовий знищувати свою справді російську Нову Землю...* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3673625-nastav-cas-zupiniti-adernogo-santazista-dajdzest-propagandi-za-21-lutogo.html>).

Експресивне забарвлення має і номінація очільника Міністерства закордонних справ Лаврова: *До речі, в МЗС російському один дуже підходящий сумний кінь працює* (<https://www.unian.ua/war/kto-otpravlyaet-v-ukrainskie-posolstva-sobachiglaza-i-zhdad-li-posylku-s-golovoy-pechalnogokonyu-12068403.html>).

Після кількох гучних скандалів зневажливі найменування з'явилися й у представника української політики Миколи Тищенка: *Коля-котлета* (автор згадав стару історію з міт-болами), *Коля «велюровий»* (за назвою ресторану Тищенка «Велюр»), *засновник «батальйону Таїланд»* (після втечі за кордон під час війни нібито з робочою метою) (<https://www.unian.ua/politics/vidpochinok-timoshenko-tishchenka-i-simonenka-abo-prorivna-troh-frontah-tajilandskomu-emiratskomu-ta-ispanskomu-12126552.html>). Автор також звертається до такого експресивно-стилістичного прийому, як уживання прізвищ у множині й написання їх з малої букви: *Насамперед тищенкам-тимошенкам-симоненкам*, після *VIP-відпочинку яких заборонили виїзд за кордон з недержавною метою* (там же). Правда, на відміну від попередніх, ці найменування мають менш негативну конотацію і є скоріше іронічними.

Ще одну групу новотворів становлять назви груп людей, зокрема, представників російської армії та воєнних угруповань. Так, їх номінують не тільки *армією загарбників*, *окупантами*, *терористами*, а також «*визволителями*», «*другою армією світу*» (саме в лапках, наголошуючи на неправдивості назв, які вони самі використовують щодо себе), «*гарматним демотивованим м'ясом*» (<https://www.unian.ua/war/chogo-chekati-vid-9-travnya-putin-mobilizuye-vsyu-krajinu-abo-aneksuye-ordlo-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11814513.html>), *рашистами* (поняття, яке поєднує слова Russia і фашисти), *мобіками* (зневажлива назва мобілізованих росіян), «*зеленими чоловічками*» та *їхтамнетами* (після відомих подій у Криму в 2014 році). Назви представників воєнних угруповань переважно утворені за однією моделлю: *вагнерівці*, *пригожинці*, *кадіривці*; *топ-кадіривець* (представник воєнної верхівки під керівництвом Р. Кадірова). Також обігру-

ється захоплення групами російських військових фільмувати війну і викладати відео в соцмережу Тік-Ток: *Мінус ще один «тік-токер»: ЗСУ ліквідували сина топ-кадіривця* (<https://www.unian.ua/russianworld/minus-shche-odin-tik-toker-zsulikvidovali-sina-top-kadirovcyu-foto-12101514.html>); *Очевидно, він сам уже зрозумів, що тікток батальйони добрі в його телефоні, а не на полі бою* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3673420-mavri-z-sarmatami-pamflet.html>).

Зневажливе ставлення до населення сусідньої країни виражають і такі новотвори, як *путіноїди* (за аналогією з рептилоїди), *орки* (істоти зі світу фентезі, варвари зі звіриними рисами) і *бандерлоги* (зомбовані люди, схожі на мавп з казки Кіплінга).

Цікаво, що й саму Росію здебільшого називають описово: *країна-терорист, варварська Росія, країна-агресорка, країна-ізгой, болота; імперія зла, варварська імперія Путіна* (відомо, що сусідня держава позиціонує себе як велика імперія); *«великий концтабір під назвою «Росія»* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3670974-lavrov-zahvoriv-na-antikolonialnu-lihomankudajdzest-propagandi-za-15-lutogo.html>); *«російський скажений ведмідь»* (<https://www.unian.ua/politics/blickrig-provalivsyia-chi-ye-u-putina-plan-b-novini-ukrajina-11730247.html>), адже символом країни є саме ведмідь. Підкреслено зневажливе ставлення автори виявляють у написанні назви країни та її столиці з малої букви: *«Як повідомляв Укрінформ, США та їхні союзники скептично ставляться до того, що Москва досягла можливості захоплення та утримання нових територій, попри збільшення чисельності військ Росії»* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3672124-rosia-zahovala-svou-aviaciu-vid-udariv-zbrojnih-sil-ukraini-rozvidka.html>).

Війну, яку в РФ називають спеціальною воєнною операцією, також називають по-різному, формуючи уявлення про неї в цільовій аудиторії завдяки епітетам: *велика війна, повномасштабна війна, кровопролитна війна, загарбницька війна, Українська Вітчизняна війна* (<https://www.unian.ua/politics/blickrig-provalivsyia-chi-ye-u-putina-plan-b-novini-ukrajina-11730247.html>), *ганебна імперіалістична війна* (<https://www.unian.ua/weapons/leopard-2-chotiri-prichini-chomu-sholc-nedavav-tanki-ukrajini-12122106.html>). Війну також метафорично називають *жорстокою тіткою: Війна не терпить легковажності, вона – жорстока тітка, з якою зволікання й загравання зі смертю закінчуються дуже журливо* ([\[pomerla-vid-sercevo-go-napadu-vryatuete-ukrajinskih-ditey-vid-pekla-viyni-12119310.html\]\(https://www.unian.ua/society/6-richna-elya-pomerla-vid-sercevo-go-napadu-vryatuete-ukrajinskih-ditey-vid-pekla-viyni-12119310.html\)\).](https://www.unian.ua/society/6-richna-elya-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Воєнні реалії стали частиною життя українського суспільства. До активного вжитку ввійшли такі метафоричні поняття, як *закрити небо, сухопутний коридор, повзучий наступ, окопна війна, на нулі* (у значенні 'на передовій'). З'явилися дієслова на позначення дій, що відбуваються на війні: *затрофеїти, мінуснути, приземлити* (у значенні 'збити'), *задвохсотити*. В одному з медіатекстів спостерігаємо некодифікований іменник *стрілкотня* зі зрозумілою семантикою: *З одного боку полігону піхотинці відпрацьовують вправи із зачистки ворожих окопів, з іншого – чуємо стрілкотню...* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3670344-vognevi-grupi-i-tiha-robotamarksmeniv.html>).

Особливої уваги заслуговує лексема *бавовна*, яка має цікаву історію виникнення. Російські ЗМІ і політичні діячі, намагаючись приховати факти вибухів на окупованих територіях та в РФ, використали слово *хлопок* (рос.) замість *взрыв* (укр. *вибух*). Слово було автоматично перекладене українською мовою, але без урахування наявності в ній омоніма *хлопок*, внаслідок чого всі наступні вибухи українські автори стали називати *бавовною*: *І хоча тиждень тому українці раділи «бавовні» на російських аеродромах, знову постає питання: наскільки удари по території РФ впливають на тактику ракетних атак?* (<https://www.unian.ua/war/naskilki-bavovna-u-rf-zavazhaye-rosiyskim-raketnim-atakam-12094590.html>); *В результаті тієї «бавовни» добряче вигоріла пускова частина літака Ту-22, який росіяни тепер навряд чи відремонтують* (там же). Згодом лексема була обіграна, у результаті чого з'явилося похідне *бавовнятко* на позначення міфічної істоти, яка ночами палить російські бази, склади тощо: *«Бавовнятко забезпечило sold out у Кобзона»: на Луганщині знищено шпиталь, де лікували поранених окупантів* (<https://tsn.ua/ato/bavovnyatko-zabezpechilo-sold-out-u-kobzona-na-luganschini-znischeno-shpital-de-likovali-poranenih-okupantiv-2253325.html>).

Яскравим стилістичним засобом у сучасних українських медіа є гра з прецедентними текстами, які з опорою на певні фонові знання аудиторії здатні формувати нові смисли. Традиційно прецедентними текстами слугували фразеологічні одиниці, крилаті вислови, рядки з пісень або художніх творів тощо. Сьогодні всі названі джерела прецедентності відійшли на другий план, поступившись висловленням російських політиків та пропагандистів, чийі цитати постійно

потрапляють в інформаційне полі України, створюючи картину світу її суспільства. **Непрозорий зміст** Найактивніше на цитати розлітаються промови президента РФ про те, що *все йде строго за планом, що всі поставлені цілі будуть досягнуті, що це він ще не починав* (<https://www.unian.ua/russianworld/chomu-putin-legko-peremozhe-zelenskogo-v-biyci-sam-na-sam-12084018.html>), жарт про *пону хлопчика і статевої органи дідуся* (<https://www.unian.ua/russianworld/pochemu-putin-otmenil-svoyu-lyubimuyu-press-konferenciyu-i-pri-chem-tut-hersonskiy-enot-12077523.html>), а також *«Хто як обзивається, той так і називається»* (<https://www.unian.ua/society/brehnya-rf-v-yaderniy-galuzi-vid-brudnoji-bombi-do-skladiv-boeyprispasiv-na-aes-12121068.html>).

Не менш виразними є медіатексти, які містять цитати російських політиків та медійних осіб: *Київ за три доби* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3672592-krim-buterbrod-z-kovbasou-navalnij-zminiv-svou-dumku-sodopivostrova.html>), *«жест доброї волі»* (<https://www.unian.ua/russianworld/chomu-putin-legko-peremozhe-zelenskogo-v-biyci-sam-na-sam-12084018.html>); *<...> раптом комусь в Україні так здається, а потім поїдеш після війни в шинок чорнобрових Оксан подивитися, ніби й не було нічого, а тебе на кордоні ногою під зад!* (<https://www.unian.ua/society/chomu-duzhe-horoshi-rosiyani-ni-v-yakomu-razi-ne-povinni-vidchuvati-sebe-vinnimi-v-napadi-rf-na-ukrajinu-12052842.html>); *Решту дороблять «вагнерівці» з кувалдами, що не мають аналогів* (<https://www.unian.ua/world/chim-putin-vidpovist-yevropi-na-tanki-krim-stalingsrada-12135027.html>); **Крим – «бутерброд з ковбасою»:** *Навальний змінив свою думку щодо півострова* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3672592-krim-buterbrod-z-kovbasou-navalnij-zminiv-svou-dumku-sodopivostrova.html>); **Брову тільки підніме [Путін] – і Зеленський відразу все зрозуміє. Як то кажуть, Зелю за три дні!** (<https://www.unian.ua/russianworld/pochemu-putin-otmenil-svoyu-lyubimuyu-press-konferenciyu-i-pri-chem-tut-hersonskiy-enot-12077523.html>). Як видно, прецедентні висловлювання можуть зазнавати трансформацій, що посилює стилістичний ефект.

Прецедентними стають й одвічні російські «скрепи», і сучасні міфи: *«повернення споконвічно російських земель»* ([<vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11814513.html>\); *А 60 собачих трупів, знайдених під Астраханню без очей, лап, носів і вух, - де вони були, коли Україна 8 років дамбіла Бомбас?* \(<https://www.unian.ua/war/kto-otpravlyaet-v-ukrainskie-posolstva-sobachiglaza-i-zhdad-li-posylku-s-golovoy-pechalnogokonya-12068403.html>\).](https://www.unian.ua/war/chogo-chekati-vid-9-travnya-putin-mobilizuyevsyu-krajinu-abo-aneksuye-ordlo-novini-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Після використання й обігрування в українських ЗМІ російські наративи часто набувають іронічного характеру. Вони ніби втрачають свою жакливість, допомагають у боротьбі зі страхом, бо викликають у реципієнта посмішку.

Водночас у вітчизняному інфопросторі стають крилатими і функціонують у різних варіантах власне українські вислови. Так, ідіоматичними стали фрази зі значенням 'померти, загинути, припинити існувати' *потрапити на концерт Кобзона і піти слідом за руським кораблем: Збройні сили України відправили на концерт до Кобзона православного добровольця з Ярославля Олексія Рубченкова* (<https://www.unian.ua/war/v-ukrajini-zadvohsotili-dobrovolca-z-grc-foto-12133452.html>); *Відправили за курсом російського корабля: прикордонники знищили ворожий коптер* (<https://www.unian.ua/war/prikordonniki-vidpravili-vorozhij-kopter-za-kursom-rosiyskogokorablya-12137007.html>).

Ознакою часу стало також активне використання в медіатекстах фемінітивів: *прес-офіцера, військовослужбовця, представниця* тощо. Цікаво, що фемінітивних ознак набув іменник і на позначення неістоти – *країна-агресорка*: *<...> росія готова розпочати чергову хвилю мобілізації, проте поповнення армії загарбників живою силою не матиме вирішального впливу на ситуацію на фронті й лише призведе до ще більшого виснаження країни-агресорки* (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3670816-u-rozvidci-rozpovili-dla-cogo-kreml-gotue-masovi-zahodina-ricnicu-povnomasstabnogo-vtorgnenna.html>). Пояснити це явище можна метонімічним переносом, адже фактично йдеться не про саму країну, а про її представників.

Висновки. Отже, дослідження довело, що мова не може існувати поза життям народу, а тому в ній відбиваються всі суспільно-політичні зміни. У ході створення текстів публіцистичного стилю відбувається двобічний процес: мова ЗМІ впливає на народну мову і в той же час збагачується одиницями народної мови. Аналіз фактичного матеріалу показав, що медіатекстам сучасних провідних новинних Інтернет-ЗМІ властива підвищена експресивність. Автори цих текстів не тільки повідомляють інформацію, але й виражають своє

ставлення до описуваних подій. Для впливу на думки й почуття цільової аудиторії, формування її картину світу використано різноманітні лінгвостилістичні прийоми і засоби. Найпоширеніші з них – це експресивне найменування як офіційних осіб і воєнних угруповань ворожої країни,

так і самої війни та її реалій, прецедентні тексти, стійкі вислови, а також їхні модифікації.

Перспективним вважаємо подальше вивчення українських медіатекстів і спостереження за генезою публіцистичного стилю літературної мови з урахуванням тенденцій сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ермоленко С. Засоби масової комунікації і мовна свідомість сучасного українця. *Культура слова*. 2013. № 79. С. 123–125.
2. Коць Т. Формування термінологічної основи публіцистичного стилю в українській лінгвостилістиці. *Культура слова*. 2018. № 89. С. 40–58.
3. Коць Т. А. Публіцистичний стиль української літературної мови: засади, комунікативно-прагматичні ознаки, функції. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71) № 1 (Ч. 1). С. 38–43.
4. Литвин О. Г., Голубінка Н. І. Експресивна лексика як засіб активізації уваги читача публіцистичних текстів (на матеріалі публікацій «Українського тижня»). *Український смисл*. 2017. № 2017. С. 242–251. URL: <https://ukrsense.dp.ua/index.php/USENSE/article/download/179/188> (дата звернення: 15.05.2023).
5. Пономарів О. *Стилїстика сучасної української мови: підручник*. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
6. Стишов О. А. Нова суспільно-політична лексика і термінологія в сучасній українській мові. *Лінгвістичні дослідження*. 2019. №. 50. С. 258–268. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2019_50_33 (дата звернення: 15.05.2023).
7. Уніан. Інформаційне агентство : веб-сайт. URL: <https://www.unian.net> (дата звернення: 15.05.2023).
8. Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua> (дата звернення: 15.05.2023).
9. ТСН. Телевізійна служба новин : веб-сайт. URL: <https://tsn.ua> (дата звернення: 15.05.2023).

УДК 811.161.2'37:23

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.1.5>

КОНЦЕПТ ГЕРОЙ В УМОВАХ ВІЙНИ: АСОЦІАТИВНИЙ АСПЕКТ

THE CONCEPT OF HERO IN THE CONDITIONS OF WAR: ASSOCIATIVE ASPECT

Близнюк К.Р.,

orcid.org/0000-0001-8394-3079

кандидат філологічних наук,

*старший викладач кафедри загального і слов'янського мовознавства
Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

Мельник С.Г.,

orcid.org/0009-0008-1099-034X

студентка III курсу факультету гуманітарних наук

Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Проблема героїзму як вияву надзвичайної мужності чи жертвовності має комплексний характер: критерії визначення героїзму розтягуються на шкалі від «достатньо самовіддано виконувати важливі для громади функції» до «обов'язково ризикувати життям». Від часу виникнення в давньогрецькій мові й дотепер слово герой виявляє тісні зв'язки з уявленнями про бойові дії, проте сучасний 20-томний тлумачний словник української мови не фіксує цього у першому значенні, звертаючи увагу лише на відвагу, самовідданість і хоробрість. Більшість праць в українській гуманітаристиці присвячена філософським і текстовим вимірам концепту ГЕРОЙ, тому є потреба дослідження особливостей його вербалізації, особливо під час війни, що є каталізатором його еволюції. Мета пропонованої розвідки – дослідження асоціативного поля концепту ГЕРОЙ у сучасній українській мові на матеріалі вільного асоціативного експерименту. Асоціативний експеримент було проведено у квітні 2022 року серед студентів та аспірантів